

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Попович І.С.

доцент, кандидат психологічних наук,

доцент кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту

Херсонського державного університету

м. Херсон, Україна

«HOMO SPERATOR»

Психологічна наука містить величезну кількість термінів, що тотожні чи схожі з термінами «людина», «індивід», «особистість», «індивідуальність». Серед таких знаходимо «homo sapiens», «homo habilis», «homo socius», «homo faber» та низку інших. У буденному вжитку поняття «людина», «особистість» досить часто ототожнюються. У психологічній науці ці терміни розмежовуються і мають чітке визначення. Термін «людина» вживається як родове поняття, що вказує на належність до людського роду – вищої сходинки розвитку живої природи. Тобто вказує на якісну відмінність людини від тварини, на людину – продукт природи, і слугує характеристикою всезагальних, притаманних всім людям якостей і особливостей, що знаходить свій вияв у назві «homo sapiens» або «людина розумна».

Термін «індивід» вживається у значенні «конкретна людина», як представник людського роду, коли необхідно підкреслити, що йдеться не про все людство загалом і не про будь-яку людину в ньому.

Термін «особистість» служить для характеристики соціального в людині. Якщо «людина» – це перш за все продукт природи, то «особистість» – продукт суспільства. Але надто просто розглядати людину тільки як продукт суспільного розвитку. Сучасні наукові дослідження трактують особистість як суб'єкт суспільних процесів, тобто їх активного діяча і творця.

Термін «індивідуальність» означає те особливе і специфічне, що вирізняє одну людину з-поміж інших, включно з її природними і соціальними,

фізіологічними і психічними, успадкованими і набутими рисами.

Предметом наших наукових пошуків є психологічні змістові параметри та чинники соціальних очікувань особистості [3–5]. Ми не ставимо собі за мету ввести чергове наукове поняття, яке поповнить розмаїття вже існуючих. Ми спробували апробувати наукове поняття «*homo expectation*» [4] – (з лат. *homo* – «людина», з англ. *expectation* – «експектація, очікування») й отримали дослівний переклад «людина очікування». У такій інтерпретації недоцільно застосовувати, оскільки у понятті два слова – різні за походженням іменники. Це нас не влаштувало, тому ми спробували пошукати визначення на латині. Більш доречним є варіант «*homo expectans*» – (з лат. *expectans* – «очікування»), але знову маємо – «людина очікування». Провівши низку консультацій з фахівцями з латини, здійснивши наукові пошуки в довідниковій літературі [1, с.946], зупинилися на трактуванні «*homo sperator*» – (з лат. *sperator* – «очікувати, надіятися, сподіватися») – «людина, яка очікує, надіється, сподівається». Ми вважаємо «*homo sperator*» найвлучнішим формулюванням, оскільки підкреслює активну дієву складову людини і найкраще відображає досліджувану сутність.

Спробуємо аргументувати потребу у введенні поняття «*homo sperator*» та окреслити змістове наповнення. У контексті нашого дослідження вагомим видається той факт, що за соціально-психологічною сутністю очікування будь-якої дорослої людини є предметними, конкретними і визначеними. «Очікування як феномен – фундаментальне. Очікувати можна чого завгодно – споглядань, переживань, думок. Людина – це істота, яка щось очікує чи чогось очікує» [2], оскільки очікувати, на думку дослідника, можна не обов'язково чогось конкретного, а просто «чогось очікувати».

Соціальні очікування дорослої людини носять предметний характер, вони завжди спрямовані в майбутнє, як на очікувану визначеність. Дорослий очікує конкретного явища, події, предмета, які завчасно уявляє у вигляді факту, що здійснився.

Людина через очікування творить своє буття, свій суб'єктивний світ, своє майбутнє. Вони можуть стати пророцтвом, що здатне реалізуватися, здійснитися. Відбувається перехід від уявного образу до реального. Уявний образ може бути не завжди бажаним, не завжди очікуваним. Запущений механізм візуалізації притягує уявний образ, реалізує його, робить реальним. Саме цей механізм поряд з іншими впливає на формування соціальних очікувань людини. Очікування володіють програмувальною здатністю і тенденцією до втілення.

Очікування відображають унікальну особистісну сутність людини, що втілює в собі духовну та психоемоційну неповторність. У повсякденному житті людині завжди хотілося зазирнути в майбутнє, передбачити, спрогнозувати перебіг подій. Соціальні очікування – це проєкції в майбутнє, орієнтири у непізнаний світ.

Висновки. Введено і аргументовано доцільність наукового поняття «homo sperator» – «людина, яка очікує, надіється, сподівається». «Homo sperator» через очікування творить своє буття, свій суб'єктивний світ, своє майбутнє.

Безумовно, зазначені припущення потребують апробації і продовження наших наукових пошуків.

Література:

1. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь : около 50 000 слов / И. Х. Дворецкий ; [изд. 2-е, переработ. и доп.]. – М. : Русский язык, 1976. – 1096с.
2. Книгин А. Н. Философские проблемы сознания : [монография] / А. Н. Книгин. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 1998. – 306 с.
3. Попович І. С. Оптимізація розвитку соціально-психологічних очікувань у студентській групі : [навч.-метод. посіб.] / І.С.Попович. – Херсон : ВАТ ХМД, 2013. – 204 с.

4. Попович І. С. Феноменологія соціальних очікувань особистості / І. С. Попович // Проблеми політичної психології : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. – К. : Міленіум, 2014. – Вип. 1 (15). – С. 3–10.
5. Попович І. С. Феномен соціальних очікувань особистості / І. С. Попович // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. – Зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. Вип. 45. – Ч.4. – С. 353–360.